

İşçi Sigortaları

Muammer KURTAY

Belli bir topluluk içinde yaşayan insanların çalışmalarını o topluluğun yararına düzenlemek ve sosyal güveni sağlamak dâvası, bugün anme hizmetlerinin en başta gelenini teşkil etmektedir.

Çalışanları, hayatın ve mesleğin çeşitli rizklerine karşı garantilere sahip kılmak suretiyle, yaratıcı bir kıymet olan çalışmanın hız ve veriminin arttırılacağı şüphesizdir. Güzel bir çalışma hevesi, işini sevmeye ve işine bağlanma, ancak bugünü ve yarını garanti edinmiş olan bir kimseden beklenebilir. İşte bu sebeptendir ki; çalışan insan zümrelerinin sağlam esaslara dayanan garantilere sahip kılınması lüzum ve zarureti hasıl olmuş ve 19 üncü asrın sonlarına doğru İşçi Sigortalarının tatbikine başlanmıştır.

İşçi Sigortaları mahiyeti itibariyle sosyal bir sigortadır. Bu itibarla; risklerin vukua gelmesi halinde hasıl olan zarar, yalnız işçi değil, o topluluğa dahil bütün fertler tarafından paylaşılır. Zararın paylaşılması hususunda birçok memleketlerde bir birinden ayrı usuller tatbik edilmektedir. Bazı memleketlerde işçi, işveren ve devlet, bazılarında işçi ve işveren, bazılarında ise yalnız işveren sigorta primini ödemekle mükellef tutulmuşlardır. Prim ne şekilde ödenirse ödensin, İşçi Sigortalarının sosyal bir sigorta oluşu vasfı yine kendini gösterir. Çünkü; ödenecek olan prime sigorta edilenden başka birisinin iştirâki veya sadece başkası tarafından ödenmesi, fertlerin birbirlerine yardım etmesi esasına dayanır ki bu da ancak sosyal bir hareket olarak vasıflandırılır.

İşçi Sigortalarının diğer bir vasfı da mecburî oluşudur. İşçi Sigortaları henüz bu vasfı kazanmadan evvel hususî teşekküller elinde bulunmakta ve ihtiyarî olarak tatbik edilmekte idi. İşçilerin günlük zarurî ihtiyaçlarını giderecek bir parayı kazandıktan sonra, yarınını da garanti edecek bir işe girişmeği aklından geçirmesi ve bu iş için kazancından bir miktarını tahsis etmesi hem güç hem de, çok va-

kit, imkânsız bir şeydir. Bunun yerine işverenlerin bu garantiyi sağlamaları, onların, ancak kaza vukuunda bir tazminat vermekten kurtulmak için baş yuracakları bir tedbirdir. Yani insani olmaktan ziyade «zarardan kaçınmak» vasfını taşıyabilir. Fakat zamanla, insanî düşüncelerin kökleşmesi ve sanayiî inkişafıyla işçi zümresinin gittikçe ehemmiyet kazanan bir sınıf olarak belirmesi bu garantinin sağlam bir esasa bağlanması zaruretini doğurmuş ve İşçi Sigortaları aynı zamanda mecburî mahiyetini kazanmıştır.

İşçi Sigortalarının birçok çeşitleri vardır. Bunların başlıcaları: İş Kazaları, Meslekî Hastalıklar, Anahk, İhtiyarlık, Hastalık, Ölüm, Malûiyet, İşsizlik Sigortalarıdır. Bunlardan maada, talî derecede ehemmiyeti haiz olan; doğum, evlenme, dul kalma, meslek değiştirme sigortaları da mevcuttur.

Bu muhtelif cins sigortaların ehemmiyet derecesine göre tatbik sahasına konması her memlekette ayrı bir şekilde cereyan etmektedir. Burada yalnız şu ciheti tebarüz ettirelim ki; İşçi Sigortalarının resmî bir teşekkül tarafından idaresi, hususî sigorta şirketleri tarafından idare sistemine tercih edilmiş bulunmaktadır. Şimdi bu tercihin sebeplerini sırasıyla gözden geçirelim:

1 — İşçinin bugünü ve yarını teminat altına almak isteyen Devletin bunu bir amme hizmeti olarak yapacağı ve bu tarzı hareketin de yegâne müessir ve âmîlinin beşerî duygular olacağı tabiidir. Bunun neticesi olarak da işçi en ucuz şekilde sigortalanmış olacaktır. Halbuki; bu iş hususî sigorta şirketleri tarafından yapılmış olsa idi, ne kadar az kâr hesap edilse bile, yine maliyetten üstün bir sigorta primi alınacak ve «kâr» gayesi başta gelecektir.

2 — Devlet, işçiyi sigorta ederken, işteki tehlike nisbetini hesap etmeden hareket edecektir. Fakat bu iş hususî şirketler tarafından idare edildiği takdirde sigortacı, tehlikesi çok olan işlerden kaçınma çarelerini arayabilir.

3 — Riskin vukua gelmesi halinde tazminatı ödemekten kaçınmak, iflâs etmiş vaziyete düşmek gibi hususlar devlet için mevzu bahis olamayacağından İşçi Sigortalarının Devlet eliyle idaresi en sağlam bir sigorta şekli olarak tecelli eder.

4 — Memleketin her tarafında aynı vasıftaki işçiler için müsavi miktarda prim tediyesi temin edilmiş olacağından adâlet hissini hâkimiyeti temin edilmiş olacaktır. Hususî Sigorta şirketleri büyük müesseseleri elden kaçırmamak için onları tenzilâtı tarifeye tabi tutabilir, diğer taraftan aynı evsâftaki bir işyerinde çalışan işçiye daha yüksek tarife tatbik edebilir ki bu da adâletsizliği doğurur.

Memleketimizdeki İşçi Sigortaları teşkilâtı, ileri garp memleketlerinde tatbik edilmekte olan sigorta şekilleri esaslı bir surette gözden geçirildikten ve tecrübeli mütehasısların da mütalâaları alındıktan sonra kurulmuş ve sistemli bir şekilde tatbikine geçilmiştir. Memleketimizde işçi sigortalarından henüz; iş kazalarıyla meslekî hastalık ve analık sigortası tatbik edilmeğe başlanmıştır. İhtiyarlık sigortası sahasındaki hazırlıklar da sona ermek üzeredir. Bunu müteakip ehemmiyet derecesine göre; işden kalma (Malûliyet), hastalık ve ölüm sigortalarının tatbikine başlanacaktır. Memleketimizde İşçi Sigortaları yalnız İş Kanununun tatbik edilmekte olduğu işyerlerinde çalışan işçiler hakkında tatbik edilmektedir. Bunun umumîleştirilmesi için kuvvetli bir cereyan mevcuttur. İşçi Sigortalarının memleketimizde arzettiği hususiyetlerden birisi de; sigorta priminin işveren tarafından ödenmesi keyfiyetidir.